

קהילה

המשה תלמידים היו לו לרבי יוחנן בן זכאי כל זמן שהיה קיים היו יושבין לפניו. כשנפטר הלכו ליבנה, והלך ר' אלעזר בן ערך אצל אשתו לאמאוס* (ישוב קדום בין ירושלים לשפלה), מקום מים יפים ונוה יפה. המתין להם שיבואו אצלו, ולא באו. כיון שלא באו, בקש לילך אצלם ולא הניחתו אשתו. אמרה: מי צריך למוי? אמר לה: הן צריכין לי. אמרה לו חמת העכברים (שק ששימרו בו גבינה) מי דרכו לילך אצל מי – העכברים אצל החמת, או החמת אצל העכברים? שמע לה וישב לו עד ששכח תלמודו. מאחר זמן באו אצלו (החכמים), שאלו אותו: פת הטין או פת שעורים, מי טב אוכלה בלפתן (מי מביניהן טוב לאכלה עם לפתן)? ולא ידע להשיבן. (קהלת רבה פרשה ז, ב)

חבר בחברת עצמי

- מדוע הלך ר' אלעזר מלכתחילה לאמאוס, ולא עם תלמידי החכמים ליבנה? מה הוא חשב שיקרה לאחר מכן?
- מדוע שכח ר' אלעזר את תלמודו? כיצד זה קשור להיפרדותו משאר החכמים?
- מי באמת היה צריך למוי בסיפור? מדוע?
- מה החיסרון בחיים מנותקים מקבוצה, מקהילה? מהם היתרונות שבחיים בתוך קהילה? (להרחבה עיינו במקור 1. בדף ההרחבות)
- מה נותנת לאדם הקהילה שלא ניתן לו על ידי משפחתו וחבריו?
- האם אתם מרגישים חלק מקהילה מסוימת, או ממספר קהילות (ממשיות או וירטואליות)? אם כן, כיצד שייכות זו תורמת לכם? אם לא, האם אתם מרגישים חוסר?

תנו רבנן: בזמן שישראל שרויין בצער ופירש אחד מהן, באין שני מלאכי השרת שמלוין לו לאדם, ומניחין לו ידיהן על ראשו, ואומרים: פלוני זה שפירש מן הצבור – אל יראה בנחמת צבור (...). אלא: יצער אדם עם הצבור. שכן מצינו במשה רבינו שציער עצמו עם הצבור, שנאמר: "וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה". וכי לא היה לו למושה כר אחד או כסת אחת לישב עליה? אלא כך אמר משה: הואיל וישראל שרויין בצער – אף אני אהיה עמהם בצער. וכל המצער עצמו עם הצבור – זוכה ורואה בנחמת צבור. (תלמוד בבלי מסכת תענית דף יא עמוד א)

צער לך וצער לי

- מדוע אדם לא יכול פשוט לפרוש מקהילה כשהשותפות בה לא תורמת לו? מדוע חברות בקהילה גוררת אחריות כלפי חברה?
- האם בכל קהילה אחריות זו קיימת? (משו. למקור 2. בדף ההרחבות)
- האם יש קהילה אליה אתם מרגישים אחראים ומחויבים, או שההשתייכות אליה היא על בסיס רצון אישי בלבד? (עיינו במקור 3. בדף ההרחבות)
- האם יש מצב בו צריך לפרוש מן הקהילה, מן הציבור? (להרחבה ראו מקורות 4-5. בדף ההרחבות)
- כיצד השותפות בצער עם הציבור קשורה לשותפות בנחמתם?
- במה תרם מעשהו של משה לציבור מלבד הזדהות סמלית?

* אמאוס הוא מקום ה"דימוסיא" ("מרחצאות" בלטינית) שבתלמוד בבלי, שבת קמז ע"ב (...). מוטיב החמת ועכברים הוא משחק על שם מקום השכחה: "אמאוס", שהוא שיבוש יווני של "חמת" על שם מעיין המרחץ שם (...). וביוונית "מאוס" הוא עכבר. (נחמן לוי, על מדרשי שמות תלמודיים: עיצוב ספרותי ומשמעותו, עמ' 55)

קהילתו של האדם הראשון, איש ההוד, טבעית היא (...) האדם הראשון נתקל באתגר של סביבה עויינת ולכן נתבע הוא לבצע תפקידים רבים שהוא אינו מסוגל לבצעם לבדו. משום כך נדהף הוא לפעול תוך שיתוף פעולה. יחידים חסרי-ישע, המכירים את הקשיים העומדים בפניהם כשהם פועלים בנפרד, מתקבלים, כורתים אמנות לסיוע הדדי, הותמים על הזוים, מתאגדים בשותפויות, וכו' (...)

קהילת האמונה והברית, בניגוד לקהילת העבודה הטבעית, אינה מפרשת את המאמר האלוהי "לא טוב היות האדם לבדו" במשמע תועלתני אלא במונחים מהותיים: לא טוב היות האדם בודד, וההדגשה היא על "היות" (...) האדם השני (...) שואף לסוג חדש של ריעות שאפשר למצוא בקהילה האכזימטנציאלית (קיומית) בה מתחברות לא רק הידיים אלא גם החויות; בה אין שומעים רק את הלמות הפטיש של ההרושת אלא גם את הדפיקות הקצובות של הלכבות הרעבים לריעות אכזימטנציאלית, לאהדה אופפת ולהוויית התוד של ההתקשרות באמונה. שם מוצאת נשמה בודדת אחת נשמה אחרת הנאנקת מחמת שהיא בודדה וגלמודה, אך קשורה באמונתה ללא סיוג.

(הרב סולובייצ'ק*, איש האמונה הבודד, עמ' 21-28)

טנים (...) הבהין בין שני סוגי קהילות (...) הסוג הראשון, גמיינשאפט (קהילה), מתאר חברה קלאית טרום-תעשייתית. חברה זו היא אורגנית באופן תפקודה ותוחמת את החברים בה בקהילות ברורות. הקשרים בה הם קשרים ראשוניים, הדוקים, מלווים בחיי משפחה, אמונה ומסורת. לעומת זאת, בקהילה המכונה גולשאפט (התאגדות), החברה היא בעלת אפיון מכני, לפרט חסרים כל תחושה של שייכות או חיבור לסביבה או לקהילה. הקשרים בין האנשים אינם הדוקים, לרוב מלווים בניכור והתבודדות. חברה שבה כל אדם לעצמו ולמטרותיו. קהילה מהסוג הזה התפתחה כתוצאה מהתגברות השפעות התיעוש, המכנולוגיה והעיור המואץ בסוף המאה ה-19 ותחילת המאה ה-20.

(פרדיננד טניס**, ויקיפדיה)

· על מה מבוססת כל אחת מהקהילות שתיארו הרב סולובייצ'ק וטניס? מה מטרתה של כל אחת מהן? מה רמת הקשר בין הפרטים בכל אחת מהקהילות?

· מה היחס בין שני התיאורים של הקהילות? במה שונות הקהילות שמתאר הרב סולובייצ'ק מאלו שמתאר טניס? מה משותף להן?

· מה ההבדל בין "קהילה הטבעית" ל"קהילת הברית" של הרב סולובייצ'ק?

· במה שונה ה"גמיינשאפט" מה"גזלשאפט" לפי טניס? מה רווח יותר כיום?

· האם אפשר לכונן כיום קהילות מהסוג הראשון (גמיינשאפט) אותו מתאר טניס? כיצד? האם בכלל צריך לנסות להגיע לכך, או שהחיים המודרניים לא מתאימים לסוג קהילה שכזה?

· סביב מה אנחנו מאוחדים יותר היום, סביב הקהילות הטבעיות ומאמצי ההישדדות או סביב הקהילות הברית, האמונה והיעוד המשותף? (עיינו גם במקור 6.7.7. מהחברות)

חיים קהילתיים הם אולי ההפך מאינדיבידואליזם, אבל הם בהגדרה מושתתים על הומוגניות – היישוב הקהילתי מורכב מאנשים שהתקבלו אליו ומקבלים על עצמם את כלליו – ומשום כך הם בהכרח מוציאים מן הכלל מגוון עצום של הריגים שאינם רצויים בקהילה. וכן, חיי קהילה מצמצמים את המרחק החיוני בין אנשים, מקטינים את מגוון הסוגים האנושיים שסובבים את הפרטים בחברה, וממילא מבטלים את ההיבטים הסובייקטיביים, הנפרדים והמשתנים שלהם (...)

המגבלה המודכאת והמצמצמת טמונה בעצם המבנה החברתי של קהילה, המתבססת על הומוגניות של תפיסות עולם, זהות של אינטרסים והזדהות חברתית מצומצמת.

(ארינה קזין***, מתוך: הקהילה העירונית – מודל של תרבות מיטבה, בתוך: במרחק הליכה, עמ' 51-56)

· על איזה נקודת תורפה בקהילתיות עומדת קזין? (חיסרון נוסף בקהילה מתואר במקור 7.7.7. מהחברות)

· כיצד ניתן להתמודד עם בעיות כאלו הנוצרות מתוך חיי קהילה?

